ובשמר: מגלן אמר עולא אמר קרא יאם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת מה

אחרת מקניא בשמר אף אמה העבריה מקניא

בשמר הניחא למ"ד שמר אמה העבריה

אדון כותבו אלא למ"ד אב כותבו מאי איכא

למימר דאיתמר שמר אמה העבריה מי כותבו

רב הונא אמר אדון כותבו רב חסדא אמר

אב כותבו הניחא לרב הונא אלא לרב חסדא

מאי איכא למימר אמר רב אחא בר יעקב

אמר קרא 2לא תצא כצאת העבדים אבל

נקנית היא כקנין עבדים ומאי ניהו שמר

ואימא אבל נקנית היא כקנין עבדים ומאי

ניהו חזקה יאמר קרא והתנחלתם אותם

לבניכם אחריכם אותם בחזקה ולא אחר

בחזקה ואימא אותם בשמר ולא אחר בשמר

הכתיב לא תצא כצאת העבדים ומה ראית

מסתברא שמר ה"ל לרבויי שכן מוציאה

בבת ישראל אדרבה חזקה ה"ל לרבויי שכן

קונה בנכםי הגרי סבאישות מיהת לא אשכחן

אי בעית אימא להכי אהני אם אחרת ורב

הונא האי לא תצא כצאת העבדים מאי

דריש ביה ההוא מיבעי ליה ישאינה יוצאה

בראשי אברים כעבדי ורב חסדא א"כ לכתוב

קרא לא תצא כעבדים מאי כצאת העבדים

ש"מ תרתי: וקונה את עצמו בשנים: דכתיב

שש שנים יעבד ובשביעית וגו': ביובל:

דכתיב פעד שנת היובל יעבד עמך: בגרעון

כסף: "אמר חזקיה דאמר קרא יוהפדה

מלמד שמגרע פריונה ויוצאה תנא יוקונה

את עצמו בכסף ובשוה כסף ובשמר בשלמא

כסף דכתיב ימכסף מקנתו שוה כסף נמי

ישיב גאולתו אמר רחמנא לרבות שוה

כסף ככסף אלא האי שטר ה"ד אילימא

דכתב ליה שמרא אדמיה היינו כסף אלא

שיחרור ששטר למה לי לימא ליה באפי תרי

זיל א"נ באפי בי דינא זיל יאמר רבא יזאת

אומרת עבד עברי סגופו קנוי והרב שמחל על

גרעונו אין גרעונו מחול: יתירה עליו אמה

העבריה: אמר ר"ל יאמה העבריה קונה את

עצמה במיתת האב מרשות אדון מק"ו ומה

סימנין שאין מוציאין מרשות אב מוציאין

מרשות אדון מיתה שמוציאה מרשות אב

אינו דין שמוציאה מרשות אדון יימיתיבי רב

הושעיא יתירה עליו אמה העבריה שקונה

את עצמה בסימנין ואם איתא ניתני נמי מיתת

האב יתנא ושייר מאי שייר דהאי שייר

שִייר מיתת האדון אי משום מיתת האדון

קנב א מיי׳ פ״ד מהל׳

קנג ג מיי פ"ב מהלי עבדים הלכה ח והלכה יב:

קנד ד מיי׳ שם הל' יא [טוש"ע י"ד סי' רסו סעי' מב]:

תורה אור השלם

1. אָם אַחֶרֶת יָקַח לוֹ

שַׁאַרָה כַּסוּתַה וְעֹנַתַה

י הְיָּבְּיִּ בּי שמות כא ז וְהָתְנַחַלְתָּם אֹתָב

כ. וְיִוּיְנְּנִוּלְיֶנֶּנֵם אָרֶשׁׁת לְבְנֵיכֶם אַחֲרִיכֶם לְּרֶשֶׁת אֲחָזָּה לְעלְם בְּהָם

יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לא תְרָדֶּה בוֹ בְּפָרֶה:

4. כִּי תַקְנֶה עֶבֶּד עִבְּרִי שׁשׁ שְׁנִים יַעֲבֹד וּבַשְׁבָעַת יַצֵא לַחְפְּשִׁי חִנְּם:

שמות כא ב

ּאָבְרּוּ וּבְאַחֵיכֶם נְּ אֲחֻוָּה לְעלֶם נְ תַּעֲבֹרוּ וּבְאַחֵיכֶם

:לא יגרע 2. וְבִי יִמְכּר אִישׁ אֶת בָּתוֹ לְאָמָה לֹא תֵצֵא

בְּצֵאת הְעֲבָדִים:

שמות כא י

עבדים הלכה ו ענדים הלכה ו ב [מיי׳ שם הלכה ו]:

מ"כ פרשה בהר חיני ח"כ פרשת כהר סיני
 פרק ט פסיקתח פי בהר
 סיני, ז) [כחובות מו.],
 ג) [לעיל ה:], ד) [ב"ב
 מב ע"א], ס) [לעיל ה.],
 ו) [לקמן כ ע"א], ו) [לעיל יא: יד:], א) [לעיל ח.], ט) ["שטר למה לי" ליתא בדפו"ר ונוסף ע"פ מהרש"ל. ובכת"י: אלא שטר שחרור למה לי שטר לימא], י) ב"ק קיג: לקמן כח., כ) [וע"ע תום' ב"מ קיב. סד"ה חוזר], () ב"מ יב:, מ) [בכח"י: מחיב, יכנדנ״לו. נ) סוכה נד. ב״ק י. טו. מג: סב: כתובות מא. תענית יג: יד. יבמות כא: עג. פד: לקמן מ. נמיר לח: סוטה טז. מכות נמיר לח: סוטה טז. מכות כא:], ס) [אצ"ל שטר, וכן בדיבור שאח"ו משטר], ע) ["היא" יש למחוק. רש"ש], כ) [נדל"ל וראשין, ל) [לקמן כד ע"ה, ע"ש], ק) [נדל"ל הנקנית. ועיין רש"ל], ר) [ע" בכורות יג ע"א מוד"ה מה אחוה], ש) [ויקרא יט], ס) [לקמן כג ע"א], א) [נראה להגיה י"ב. (רש"ש, וכ"ה במחירי ע"ש)], ב) [ב"ק דף ע"ש)], ב) [ב"ק דף קיג:], ג) [אולי ל"ל יגלום. קבין, גם [נחל כל נוסף: למ"ד גזל הגוי מותר והלא בידים יכול לגזול אותו. וכ"ה בתוס' הרא"ש, ע"ש], ה) ["אמאי לא פריך" ליתא בדפו"ר, ונוסף ע"פ רש"ל, ועיין מהרש"ח],

(1) [במהרש"ח: יולח],

(2) [ושם ד"ה המפקיר],

(3) [נדפו"ר: מת', ול"ל אתה. וכן בסמוך], ע) [ע' מוס' ב"מ לט. ד"ה דלא ימומפות יבמות עו: ד"ה אלמא], י) [וע"ע סנהדרין ו ע"א חוד"ה לריכה], ו ע"א חוד"ה לריכה], ל) [כתובות מח ע"ח],

.. באפי תרי זיל. דקס״ד רלית ליה זכותא בגויה דעבד ולא הוה אלא כלוה ולמה לי שחרור, שלא יחזור בו שילך. ישמעינו מהא דמחילה

תום' ר"י הזקן

ושמעינן כווא דמווילוו א״צ קנין, דאי צריכה קנין אכתי לא סגי ליה בהכי אלא בשטר דסתם קנין לכתיבה עומד 0. [זאת אומרת]. מדאצרכת ליה לו, כלומר שיש

שטר שחרור ולא סגי ליה באמירה בעלמא שגופו לו זכות בגופו של עבד וקנאו למעשה [ידיו] של עבד, והואיל ויש לו זכות בןגופו בשבילן חובו אין לו על הגוף באמירה אלא בשטר, הילכך אם מחל הגרעון כסף שיתחייב ליתן לו העבד אם ירצה לצאת אינו מחול באמירה דכי אמרינן דמחילה א"צ קנין ה"מ היכא דלית ליה משכון על המלוה, קרן זה ה היכא הייתו ליה משכון על המלוה, אבל אית ליה משכון אבי, און יוי משכון עליה לא קנו מידו כלום עד שיחזיר לו המשכון, י. ומיהו דוקא במשכנו שלא . כשעת הלואתו דשיעבודא בשעונ הלואונו ושיעבוו א מיהא אית ליה עליה, דהא קנין דעבד עברי במשכוז הוי ובלא שטר

לקמן [יט, א] גבי אמה

העבריה היא גופה משכון

הויא, וכי כתב ל[י]ה שטר הו"ל כמחזיר (ליה

על) ולו אתו המשכוו.

*וראה דא"ל וחוא דמחוי דלא חוויר ליה הייוו מוווח ורו (ד"ו)

בתך קנויה לי ונותנו לחב כדרך שחרם קידושין שהבעל כותב בתך ש היא מקודשת לי: אלא למ"ד אב כותבו. לא יליף משאר קידושין ומנליה דקני ליה שטרא: לא סלא כלאת העבדים. בשן ועין פ בראשי איברים כעבד כנעניט שאם סימא את עינה וכן עינו של עבד עברי אינו שיענו תחת ידך או אינו מכעובד כוכבים שישנו תחת יוצא בכך אלא נותן לו דמי עינו וזה אלא בעובד כוכבים שאינו תחת ידך אמרת וכי מה אפשר לעשות לו הא אין הכתוב משלים שש ויוצה: הבל נקנית היה מדבר אלא בעובד כוכבים שישנו תחת ידך:

לקנין עבדים. כנענים והם נקנין בשטר כדלקמן (דף כב:) דאיתקש לקרקעות דנקנין בשטר בכסף ובחוקה: ומאי ניהו חוקה. ולקמן (שם) מפרש כילד בחזקה שיכפוה לעשות מלחכה אחת: והתנחלתם אותם. בעבד כנעני כתיב אותם כאחוזה ש הנקנין בחוקה ולא אחר: בנכסי הגר. שמת ואין לו יורשין ונכסיו הפקר: להכי אהני אם אחרת. הקישה הכתוב לאחרת לגלות על הלימוד של כנאת העבדים שבא ללמדנו על קנין השטר ולא על החזקה אבל עיקר שטר לאו מקידושין יליף דתימא אדון כותבו אלא משטר קרקעות יליף כשטר עבד כנעניר) ואב כותבו כי היכי דשטר שדות מוכר כותבו כדילפינן (לעיל דף ט.) מן ואקח את ספר המקנה: שאינה יולאה ברחשי חיברים. ולגופיה חילטריך ולא למידק מיניה אבל נקנית כקנין עבדים דכל קרא דמיבעי לגופיה לא חתי לדוקיה: מחי כנחת. דלדוקיה נמי אתי לומר לך מדין יניאה לבדה מיעטתה ולא מדין הקנין: למה לי שטר. הא אין גופו קנוי אלא חוב ממון עבודת שם שנים שיש עליו: נימא ליה באפי חרי זיל. לית לי עלך מידי ונפטר: גופו קנוי. עד שיגיעו ימי חיפושו ולפיכך הרב שמחל על גרעונו אינו מחול ולריך שחרור ואם לאו חוזר ומשתעבד בו אם ירצה דלא שייך בו מחילת ממון אלא לשון שחרור וכי כתב ליה לשון שחרור ונתן ליה נפיה דלא גרע מכנעני דנפיה בשטר דכתיבש או חופשה לא ניתן לה וגמר לה לה מאשהם: **במיחת האב.** אביה: מיתה שמוליחה מרשות חב. שחין מעשה ידיה ליורשיו כדקיימא לן בכתובות (דף מג.) אמר רב יהודה אמר רב בת הניזונית מן האחין מעשה ידיה לעצמה אמר רב כהנא מ"ט דרב דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מורים זכות שיש לו בבתו לבנו: שייר מיסם אדון. דקי"ל לקמן (דף יז:) דאינה עובדת את הבן: דאיתא כמי בחיש. דנרלע נמי יולא במיתת אדון דאינו עובד את הבן כדתנן במתניתין (לעיל דף יד:): ואלא ניסני. מיתת האב הואיל ולא שייר מידי: שיש לו קצבה. וכסף מהנתו ושש שנים ויובל כולהו ידעי לאימת וכמה: והא סימנין

כו'. שיש שממהרת להביא ויש שמחחרת: למעלה. חימת דמייתה לאחר א י"ג שנים הוו סימני נערות:

לָאו שיורא הָוא דכיון דאיכא נמי באישָ לא קתני ואלא ניתני תנא דבר שיש לו למטה לא קתני ואלא ניתני תנא דבר שיש לו קצבה קתני דבר שאין לו קצבה לא קתני והא סימנין דאין להם קצבה וקתני אמר רב ספרא אין להם קצבה למעלה אבל יש להם קצבה

לאחרת. לקיחת קידושין: הניחא כו'. פלוגתייהו לקמיה: אדון כותבו. בעובד בובבים שישנו תחת ידך. פי׳ בקונטרם אם לא יגאל ישתעבד בו עד היובל ואין אתה רשאי לבא עליו בעקיפין

וא"ת תיפוק ליה מדכתיב (ויקרא כה) וחשב עם קונהו משנת המכרו לו עד שנת היובל דאי בעובד כוכבים שאינו תחת ידך לא ניית וי"ל דאי מהתם ה"א דמיירי בעובד כוכבים

שאינו תחת ידך דאתי קרא למימר שמודיעין לו את הדין לעובד כוכבים אם ירצה לשמוע לקבל עליו דין תורה אבל בעובד כוכבים שישנו תחת ידך ה״א לא ניתיב ליה כלל קת״ל הא הרא דאייתר שהרי הרבה יובל כתיבי בפרשה לומר שאפילו יכול להוליאו בעל כרחו לא תבא עליו בעקיפין ולא יצא אא״כ ישלם כסף ואע״ג דכתיב וחשב עם קונהו דדרשינן ליהם שידקדק עם קונהו ולא יכעום עליו ואע"פ שאינו תחת ידך פעמים שיכול להערים עליו ולהטעותו בדין וחשבון א וא"ת אי בעובד כוכבים שישנו תחת ידך מה שייך יובלה ולמה לי נמי דקדוק כלל וי"ל דהכא שהעובד כוכבים בטוח עליו ונתן לו מעות על מכר גופו בא הכתוב להשמיענו שלריך לדקדקב: שכן מוציא בבת ישראל. הא דלא נקט שכן מכנים דהוא דמי טפי משום דבגט כתיב בהדיאג:

ליכא ליה באפי תרי זיל. מימה

ליה באפי תרי זיל הי אמאי לא פריך

ויפקירנו שהרי אפילו עבד כנעני

שגופו קנוי 0 יצא בהפקר לשמואל

דאמר המפקיר עבדו ילא לחירות

וא"ל גט שחרור בפ׳ השולח (גיטין

דף לח.") ולמה לי שטרא ואפילו למ"ד

(שם:) דהמפקיר עבדו יולא לחירות

ולריך גט שחרור היינו משום הפחעת

איסור כדי להתירו בבת ישראל וא"כ

בע"ע למה לי שטרא דבלאו הכי

מותר וי"ל דאין ה"נ ומיהו לא הוה

קשה למה לי שטרא ליפקוה בהפקר

דפשיטא דיש יניאות אחרות לבד

משטר אלא הכי קשיא ליה אף כשבא

להוליאו בשטר למה לי שטר אותו

לשון הכתוב בשטר דהיינו הרי יי את

בן חורין הרי את לעלמך כדתנן

בהמגרש (שם דף פה:) אותו לשון

עלמו יאמר לו בע"פ דס"ד דאין לריך

אלא מחילה כמו מחילת חוב בעלמא־

ולבסוף דמסיק ע"ע גופו קנוי לשון

הכתוב בשטר אין מועיל בעל פהש:

אמרת עבד זאת אומרת עבד

חשיב במתניתין שטר משמע דקבר

דעבד עברי אין גופו קנוי ותימה

דרבא דקאמר עבד עברי גופו קנוי

היכי פליג אמתניתין וליכא למימר

דרבא דייק מברייתא הכי וליה לא

סבירא ליה הכי דאמר לקמן בפירקין

(דף כח.) עד היכן גלגול שבועה

ומסיה רבא לטעמיה דאמר רבא עבד

עברי גופו קנוי וי"ל דמתני" נמי

סברה דגופו קנויה והא דלא חשיב שטר

משום דתנא דמתני׳ לא חשיב אלא

יניאות שהם בע"כ של אדון אבל שטר

מדעתו של אדוןי: והרב שמחל

עד גרעונו. אבל אם לא היה גופו

קנוי היתה מחילה מועלת ויש לדקדק

מכאן דמחילה לא בעי קנין ומיהו יש

עברי גופו קנוי. מדלא

אמאי פריך גמרא לימא

עפְּוּך עֵד שְׁנֵת הַיּבְּל יַעֲבֹד עִפְּוּך: ויקרא כה מ 6. אִם רְעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנֶיהָ אֲשֶׁר לוֹ יָעֲדָה וְהָפְּדָה לְעַם נְבָרִי לֹא יִמְשׁׁל לְעַם נְבָרִי לֹא יִמְשׁׁל . לא ימשל לְמָכְרָה בְּבִגְדוֹ בָה: שמות כא ח 7. אָם עוֹד רַבּוֹת בַּשְּׁנִים לְפִיהֶן יָשִׁיב גְאָלְתוֹ מַבֶּסֶף מִקְנָתוֹ:

ויקרא כה נא

מוסף רש"י

בעכו"ם שישנו תחת ידך. ואעפ״כ לא מבא עליו בעקיפין מפני חילול השם אלא כשתבא ליגאל ידקדק בחשבון לפי המגיע בכל שנה ושנה ינכה לו הגוי מן הדמים וכו' (ויקרא כה מח). לאחרת. לוקוא כוז מוו). לאוויונ. לשתו (לעיל מ:). שכן מוציא בבת ישראל. גע לשה (לקמן כו). והפדה. ולא כתיב ונפדית, משמע שאף אדוניה מסייע בפדיונה, וזהו שמגרעת מפדיונה ויולאת (לעיל מפדיונה ויונאת (לעיל יא:). ישיב גאולתו. ישינ קרא ימילא, דמני למכתב לפיהן גאולמו, לרבות שוה כסף. לענין פדיון (לעיל ח.). גופו קגוי. כל ש שניס (ב״ק קיג:). ומה ימנין כו' מוציאין סימנין כו' מוציה מרשות אדון. כדילפינן מים אלו ימי ביי שוון אורן. פריפפק ויצאה חנם אלו ימי בגרות, אין כסף אלו ימי נטרום. מיחה שמוציאה נערות, בייתה שמוציאה מרשות אב. שאינו מוריש לבניו מה שזכתה לו תורה בבתו שיהא מעשה ידיה לאחין, כדילפינן (כתובות מג.) אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם. אינו דיו . (ב"מ יב:)**. תנא ושייר.** לא משבינהו לכולהו וחומה סד.). מאי שייר דהאי שייר. דלא אורחא דתנא למיתני כל מילי ולשיורי

מוסת תוספות

א. והזהיר הכתוב שלא לגוי משום חילול השם. מוס׳ הכא״ש. ב. דהוי חלול השם כיון שהנכרי סומך על מעותיו. מוס' טוך. ג. וקידושין לא ידעינן

לדחות דכיון שהוא מוחזק בגופו אין לך קנין גדול מזהי ? ביתה שבוציאה ברשות אב אינו דין שבוציאה ברשות אדון. ואם תאמר חופה תוכים שמוניאה מרשות אביהי ואין מוציאה מרשות אדון דאי חופה מוציאה מרשות אדון אין אדם קונה בת חבירו שהרי יכול להכניסה ולהוציאה מרשות אדון וי"ל מה לחופה שכן אינה מוליאה מרשות אב אלא מדעתו ולכך אינה מוליאה מרשות אדון תאמר במיתה שמוליאה מרשות אב בע"כ:

גופו קנוי. שס. ה. דברייתא לא פליג אמתניתין אלא לאוסופי קאתי. שס. ו. לא קתני דהוא פשיטא ליה. ריטנ״ח.

ני) (יו און המשכון. ומסתברא דמלוה בשטר אם מחל המלוה אע״פ שלא החזיר לו את השטר הויא מחילה, דשטר ראיה בעלמא הוא. וגבי עבר עברי דנקנה בשטר כדקס״ד דכמלוה היא, אמרינן לימא ליה באנפי תרי זיל. ותנא דמייתי משום דלא חשיב ליה* אלא מידי